

การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ
: กรณีศึกษา วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแมริม อำเภอแมริม
จังหวัดเชียงใหม่

A Study of the Role of Monks in the Conservation of Forest
Resources in National Reserved Forests:
A Case Study of Temple in the Mae Rim National Forests Reserve,
Mae Rim District, Chiang Mai Province

กัมปนาท แก้วนำ

Kumpanart Kaewnum

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่

Chiang Mai Provincial Office of Buddhism

Corresponding Author, Email: bright52@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ : กรณีศึกษา วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแมริม ตำบลโป่งแยง ตำบลแม่แรม ตำบลสะลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาพบว่า ป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ หากป่าไม้ถูกทำลายหรือถูกนำมาใช้ประโยชน์โดยไม่รู้คุณค่า จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์อย่างยิ่ง พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับป่าไม้อย่างลึกซึ้ง การดำรงชีวิตตามวิถีแห่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพุทธศาสนานั้นได้กลายมาเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินกิจกรรมของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะพระสงฆ์ในสังคมไทยที่ได้นำแนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกับชุมชน โดยพระสงฆ์สามารถอาศัยหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บูรณาการร่วมกับชุมชนและการให้ความมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการช่วยเหลือ และร่วมกันในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ของอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างมาก การใช้องค์ความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้, พระสงฆ์, ป่าสงวนแห่งชาติ

Abstract

This academic article aims to study the role of monks in forest resource conservation in national forest reserves: a case study of temples in Mae Rim National Forest Reserves, Pong Yaeng Sub-district, Mae Ram Sub-district, Saluang Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province.

The results of the study found that forests are an important natural resource. If forests are destroyed or exploited without realizing their value, it will affect environmental resources. Therefore, they are highly worthy of conservation. Buddhism has a deep relationship with forests. Living according to the way of life according to nature and the environment in Buddhism has become an important principle in the activities of monks in the present era, especially monks in Thai society who have applied the concept of natural resource and environmental conservation to their work with the community. Monks can use the principles of Buddhism as a guideline for forest resource conservation, integrate with the community, and cooperate with government officials to help and jointly care for forest resources in Mae Rim District, Chiang Mai Province, which currently has a lot of tourism development. Therefore, using community knowledge and participation is important in creating understanding about natural resource conservation and promoting sustainable tourism.

Keywords: Forest Resource Conservation, Monks, National Forest Reserves

บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญของระบบนิเวศที่หล่อเลี้ยงชีวิตบนโลกนี้ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ ทั้งในด้านความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างสมดุลในธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของ

สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ แต่ป่าและอาศัยป่านั้นยังเป็นที่ก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้รวมถึงการสร้างสรรคสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละสังคม (พระครูใบฎีกาถาวร สุรบุญโญ (เสนสอน), 2557: 1) และยังเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์อีกด้วย ป่าไม้ในฐานะทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า นับเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงพื้นที่ต่าง ๆ ของโลก การอนุรักษ์ป่าไม้จึงมีความสำคัญยิ่งในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและป้องกันการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

ในบริบทของศาสนาพุทธ ป่าไม้มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีบทบาทเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้า ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาพุทธกับป่าไม้นี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติและการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สอนถึงการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายและเคารพต่อธรรมชาติ ได้รับการประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างแพร่หลาย การดำเนินชีวิตตามหลักอริยมรรคแปดซึ่งเน้นการละเว้นจากความโลภและการทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพุทธศาสนา พระสงฆ์ในประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทั้งในด้านการปลูกฝังจิตสำนึกทางศีลธรรมแก่ชุมชน การนำพุทธธรรมมาใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ในการฟื้นฟูและดูแลพื้นที่ป่าไม้ บทบาทนี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การเผยแพร่ธรรมะเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ป่าไม้และชุมชนโดยรอบ

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงเป็นภารกิจที่ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังเป็นการรักษาสมดุลทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ในการนี้ พระสงฆ์ได้มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาป่าแก่ชุมชน การร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการฟื้นฟูป่าไม้ที่เสื่อมโทรม หรือการใช้หลักธรรมในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน บทบาทของพระสงฆ์ในด้านนี้เป็นตัวอย่างของการใช้พลังศรัทธาและการปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัดจำนวน 75 วัด แยกเป็นวัดในสังกัดมหานิกาย 69 วัด และวัดในสังกัดธรรมยุติกนิกาย 6 วัด โดยเน้นศึกษาที่พิกสงฆ์ในท้องที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งที่พิกสงฆ์จำนวน 10 ที่พิกสงฆ์ อยู่ในพื้นที่ของ 3 ตำบล แยกเป็นดังนี้

1. ตำบลโป่งแยง ประกอบด้วยที่พิกสงฆ์จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย ที่พิกสงฆ์บวกจัน ที่พิกสงฆ์ถ้ำคูหาวาริ

2. ตำบลแม่แรม ประกอบด้วยที่พักสงฆ์จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย ที่พักสงฆ์ปางไฮ ที่พักสงฆ์ปางป่าคา ที่พักสงฆ์แม่ชีวนาราม

3. ตำบลสะลอง ประกอบด้วยที่พักสงฆ์จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย ที่พักสงฆ์ห้วยส้มสุก ที่พักสงฆ์เทสรังสี ที่พักสงฆ์ดอยภูโอบ

บทความนี้ต้องการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับพระสงฆ์สามารถอาศัยหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บูรณาการร่วมกับชุมชน และการให้ความมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการ ในการช่วยเหลือ และร่วมกันในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ของอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก การใช้องค์ความรู้ต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อม ด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเพื่อพัฒนาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว

เนื้อหา

1. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นกระบวนการและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปกป้อง ดูแล และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและมนุษยชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่เพียงแต่เป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นการป้องกันและฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกทำลาย และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ทรัพยากรเหล่านี้สามารถคงอยู่และใช้ได้ต่อไปในอนาคต

พระมหากัมปนาท กम्मสุโข (แสงจันทร์) และคณะ (2562 : 2332-2333) ได้กล่าวในการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของป่าตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท ว่า

1) ลักษณะป่า พบว่า (1) ป่าในความหมายของสังคมศาสตร์ ได้แบ่งเป็นป่าในเมือง ป่าชุมชน ซึ่งเป็นป่าที่อานวยประโยชน์แก่มนุษย์เป็นสำคัญ เพื่อให้ป่าได้รักษาความสมดุลของธรรมชาติเอาไว้ ทั้งดิน น้ำและอากาศ (2) ป่าในความหมายของนิติศาสตร์ เป็นประเภทป่าที่มีกฎหมายคุ้มครองอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ มีบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดต่อป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ (3) ป่าในความหมายของเต๋า ความเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่ง ชีวิตคือป่า ป่าก็คือชีวิต (4) ป่าในความหมายของพุทธศาสนา แม้ในแต่ละศาสตร์จะให้ความหมายที่แตกต่างกันบ้าง แต่ยังมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ป่ามีประโยชน์โดยตรง เป็นแหล่งผลิตปัจจัย 4 ให้แก่สิ่งมีชีวิต

2. ป่าในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ป่ามีคุณค่าทางกายภาพ เป็นการให้

ปัจจัย 4 แก่มนุษย์ คุณค่าทางสังคม เป็นกัลยาณมิตรของผู้ใคร่ในธรรม คุณค่าทางอารมณ์ เป็นสถานที่ทำจิตใจให้เกิดความวิเวก และคุณค่าทางปัญญา เป็นแหล่งเรียนรู้ไม่มีวันสิ้นสุด

3. วิเคราะห์คุณค่าของป่า พบว่า พระพุทธศาสนาได้มองป่าในหลายแง่มุม ซึ่งล้วนแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างมีความสงบสุข มองเห็นธรรมชาติเป็นเรื่องรื่นรมย์ น่าชื่นชมความงาม และมีความสุขกับธรรมชาติ และมองธรรมชาติเป็นสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าเกื้อกูลต่อการพัฒนาของมนุษย์ และจะทำให้พฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พลิกเปลี่ยนจากความเป็นปฏิปักษ์ที่จะพิชิต ข่มเหง รังแก เอาเปรียบธรรมชาติมาสู่ความเป็นมิตร ความเกื้อกูล และอยู่ร่วมกันด้วยดี

ประโชค ชัยสุวรรณ และคณะ (2561 : 165-175) ได้กล่าวในการศึกษา วัดป่ากับการรักษาสีงแวดล้อมว่า ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยทุกภาคส่วน เริ่มตั้งแต่ผู้มีอำนาจสูงสุดในการขับเคลื่อนสังคมคือรัฐบาล จนถึงประชาชนคนทั่วไป ต้องตื่นตัวและตระหนักถึงภัยพิบัติที่เกิดจากการทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำลำคลอง การใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติก การรับขยะพิษมาทิ้งในประเทศตน และการปล่อยแก๊สเรือนกระจกทั้งจากโรงงานอุตสาหกรรม จากยานยนต์บนท้องถนน และจากครัวเรือน เป็นต้น โดยรัฐบาลต้องมีความจริงจังและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแก้ปัญหา ประกาศนโยบายและกำหนดมาตรการให้ชัดเจนในการลงโทษผู้มีพฤติกรรมทำลายสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะสนับสนุนทุกภาคส่วนที่มีส่วนรักษาสีงแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดป่าสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการส่งเสริมฟื้นฟูให้เป็นวัดที่มีป่าสมบูรณ์และมีจำนวนวัดมากขึ้น เพราะวัดป่าเพียงวัดเดียวสามารถทำหน้าที่ได้ถึง 2 ประการในเวลาเดียวกัน คือ

1) วัดป่าทำหน้าที่เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

มนุษย์ทุกคนทุกชนชาติศาสนาสามารถเข้าไปศึกษาปฏิบัติธรรมในวัดป่าได้ ดังที่ปฏิบัติกันอยู่ในหลายวัดปัจจุบัน การปฏิบัติธรรมจะช่วยให้คนรู้จักความจริงของชีวิตตน รู้จักชีวิตคนอื่น คือสังคม และรู้จักโลกคือสังขารธรรมชาติแวดล้อม แล้วปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมกับชีวิตตน กับสังคม และกับสิ่งแวดล้อม เป็นการอบรมจิตใจจนให้มีสติสัมปชัญญะในทุกพฤติกรรมและตัดสินใจต่าง ๆ ในชีวิตด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ความรู้สึก สร้างคนให้เป็นคนดีมีความสุข เป็นการพัฒนาทางจิตโดยตรง

2) วัดป่าทำหน้าที่รักษาป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งของโลก ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าจะช่วยรักษาความชุ่มชื้น ช่วยให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และช่วยรักษาหน้าดินไม่ให้พังทลาย

เป็นการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ก่อให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศ การรักษาป่าจึงเป็นการพัฒนาทางกายภาพโดยตรง ดังนั้นคงไม่ผิดถ้าจะกล่าวว่าวัดป่าเป็นสถานที่ที่สร้างความสมดุลให้แก่สรรพชีวิตและแก่อีกอย่างแท้จริง

การอนุรักษ์ทรัพยากร หมายถึง การดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด (นิวัติ เรืองพานิช, 2559: 65) โดยต้องมีการวางแผนจัดการทรัพยากรบนพื้นฐานของข้อมูลที่แม่นยำและมีมาตรการป้องกันเพื่อป้องกันการสูญเสียของทรัพยากร การใช้ทรัพยากรธรรมชาติต้องไม่สูญเสียไปโดยใช่เหตุโดยการใช้ที่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตทั้งหมด เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติยังคงมีอยู่เพื่อการใช้งานในอนาคต (ศุภวิชญ์ แสนคำมูล, 2565: 27-29) รวมไปถึงการดำเนินชีวิตให้มีความสมดุล กลมกลืนผสมผสานเทคโนโลยีรุ่นใหม่ ที่สามารถดำเนินไปพร้อม ๆ กับรักษาธรรมชาติ

การมีส่วนร่วมและการจัดการที่ยั่งยืน เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่มีการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการเสริมสร้างความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (จำนง กันทมาตา, 2557: 25) การใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผลและคำนึงถึงอนาคต โดยแนวคิดด้านการอนุรักษ์ควรจะเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาถึงผลได้ผลเสีย และการฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด (สมคิด ปัญญาดี, 2556: 12) การเก็บรักษาและการนำมาใช้ใหม่ โดยใช้วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เน้นการเก็บรักษา การปรับปรุง การนำมาใช้ใหม่ และการสำรวจหาแหล่งทรัพยากรเพิ่มเติมเพื่อให้ทรัพยากรมีความยั่งยืนในอนาคต (ศิริพร ชูประสูตร, 2559: 20)

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คือใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน โดยมีการจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์ต้องมีการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติยังคงสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

2. บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากพระสงฆ์ไม่เพียงแต่เป็นผู้นำทางศาสนา แต่ยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและเคารพธรรมชาติ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง: พระสงฆ์ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ตามหลักปรัชญาพุทธศาสนาที่เน้นการไม่ยึดติดในทรัพย์สินและความฟุ่มเฟือย การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่จำเป็นเป็นแบบอย่างที่สำคัญต่อชุมชนและสังคม โดยส่งเสริมให้ผู้คน

เห็นคุณค่าของการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและยั่งยืน

2) การให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้: พระสงฆ์มักทำหน้าที่ในการเผยแพร่คำสอนและความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านการเทศน์และกิจกรรมทางศาสนา การใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่พุทธศาสนิกชน

3) การเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์: พระสงฆ์หลายท่านได้เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปลูกป่า การดูแลรักษาแหล่งน้ำ หรือการฟื้นฟูพื้นที่ที่ถูกทำลาย กิจกรรมเหล่านี้เป็นการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน

4) การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน: พระสงฆ์สนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนผ่านหลักธรรมะ เช่น หลักอริยสัจ 4 ที่เน้นการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนและใช้ทรัพยากรอย่างมีสติ สิ่งนี้เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนพิจารณาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสม

5) การร่วมมือกับองค์กรและชุมชน: พระสงฆ์มักร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยการสนับสนุนจากพระสงฆ์ทำให้โครงการเหล่านี้มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากประชาชนมากขึ้น

บทบาทของพระสงฆ์ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างความสมดุลในธรรมชาติ โดยใช้พิธีกรรมทางศาสนา เช่น การบวชต้นไม้ เพื่อสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนป่าไม้ และการใช้ป่าเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดการฟื้นฟูป่าไม้อย่างยั่งยืน นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างธรรมะและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้เป็นส่วนสำคัญในการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย ทั้งยังช่วยในการสืบทอดและส่งต่อองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนและชุมชนในอนาคต

3. การบริหารจัดการวัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

แนวทางการบริหารจัดการวัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานและกฎหมาย โดยมีการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1) การอนุญาตใช้ที่ดินของวัด โดยวัดที่จะถือครองที่ดินได้ต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย และการขออนุญาตใช้พื้นที่ป่าสงวนต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีโดยอาจมีกรณีอนุญาตให้ใช้ที่ดินเกิน 50 ไร่ในบางกรณี

2) ปัญหาในการบริหารจัดการวัด พบว่าปัญหาหลัก ๆ ได้แก่ การขออนุญาตใช้

พื้นที่ล่าช้า การใช้ที่ดินที่เป็นข้ออ้างในการบุกรุกป่า และการขาดคู่มือแนวทางในการขออนุญาตใช้พื้นที่

3) ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

(3.1) ควรกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหการบุกรุกพื้นที่ป่าอย่างชัดเจน

(3.2) มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่รัฐ

(3.3) มีมาตรการจูงใจสำหรับศาสนสถานที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่าง

ถูกต้อง

(3.4) ควรจัดทำคู่มือและลดขั้นตอนการขออนุญาตใช้พื้นที่

4) การจำแนกประเภทการดำเนินการที่พึงสงฆ์ในเขตป่าไม้

(4.1) ประเภทที่ต้องผลักดันให้ออกจากพื้นที่ หากอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง

(4.2) ประเภทที่สามารถอยู่ได้ตามโครงการร่วมกับกรมป่าไม้

(4.3) ประเภทที่สามารถขออนุญาตใช้ประโยชน์พื้นที่ตามกฎหมาย

แนวทางเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ป่าไม้และการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาให้ถูกต้องตามกฎหมายและไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สรุป

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการทำให้ระบบนิเวศเกิดความสมดุล ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างสมดุลในธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต ป่าก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้รวมถึงการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละสังคม และยังเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม หากเราสามารถรักษาความสมดุลทางธรรมชาติและระบบนิเวศอันมีคุณค่าและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สามารถจัดการป่าไม้ให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงมีสิ่งสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยมีบทบาทของพระสงฆ์เป็นตัวอย่างในการส่งเสริมจิตสำนึกและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้นำทาง

จิตวิญญาณและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและเคารพธรรมชาติ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียง สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยมีการใช้พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ การเผยแพร่ความรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการเทศนาและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปลูกป่า การบวชป่าและการฟื้นฟูพื้นที่ที่ถูกทำลาย

ในการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในทุกมิติ มุ่งเน้นการปกป้อง ดูแล และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้ทรัพยากรเหล่านี้สามารถใช้ได้อย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและมนุษยชาติ โดยดึงชุมชนเข้ามาร่วมขับเคลื่อนไปด้วยกัน โดยเน้นการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมถึงการดูแลและใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการทรัพยากร และการคำนึงถึงอนาคตของทรัพยากรธรรมชาติผ่านการฟื้นฟูและใช้ซ้ำ และการปฏิบัติตามกฎหมายในการบริหารจัดการวัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยการบริหารจัดการวัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติต้องมีการขออนุญาตใช้พื้นที่ตามกฎหมาย และต้องเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยปัญหาที่พบในการบริหารจัดการวัด รวมถึงความล่าช้าในการขออนุญาตใช้พื้นที่ การบุกรุกป่า และการขาดคู่มือแนวทางการขออนุญาตใช้พื้นที่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีแนวทางการแก้ไข ปัญหาประกอบด้วย การกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน การบังคับใช้กฎหมาย และการจัดทำคู่มือเพื่ออำนวยความสะดวกในการขออนุญาต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาดผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อการสร้างวัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือในเขตป่าไม้

บรรณานุกรม

- พระครูใบฎีกาถาวร สุรบุญ (แสนสอน). (2554). “การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทของพระนิภากรโสภณ (ไกร ฐานิสฺสโร) วัดหนองกล้วย อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากัมปนาท กมมสุโข (แสงจันทร์) และคณะ. (2562). “ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของป่าตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศ**. 6 (5): 2332-2333.
- จำนงค์ กันทมาดา. (2557). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงดำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขา**

วิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิติ นิธิ เรืองพานิช. (2559). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประโชค ชัยสุวรรณ และคณะ. (2561). “วัดป่ากับการรักษาสิ่งแวดล้อม”. **อินทนิลทักษิณสาร.** 13 (2): 165-175.

ศิริพร ชูประสูตร. (2559). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษา: เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแหวง จังหวัดภูเก็ต”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศุภวิชญ์ แสนคำมูล. (2565). “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของชุมชนบ้านไร่ศิลาทอง ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมคิด ปัญญาดี. (2556). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์ป่าไม้และการมีส่วนร่วมของชาวเขาเผ่าปกากะญอ ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”. **การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.